

Om de republikanske styrker omkring Córdoba, december 1936

Indledning

Denne artikel kan læses i sammenhæng med min artikel Om Policía Montada de Sevilla, 1936-1937, og omhandler de republikanske enheder, der kæmpede mod de nationalistiske styrker under operationerne øst for Córdoba i december 1936, Operation Oliven.

Enheder

Pr. 1. november 1936 var de republikanske enheder i Sydspanien fordelt på områderne om Badajoz, Córdoba, Granada og Málaga. Córdoba afsnittet, som er relevant her, var inddelt i tre underafsnit - Villafranca og Bujalance samt - nord for området vist på Kort 1, ca. 75 km nord for Córdoba - Pozoblanco. Styrken talte 3.732 soldater og 3 batterier, med i alt 16 lette artilleripjecer.

Chefen for Córdoba afsnittet var oberstløjtnant Hernández Saravia, med hovedkvarter i Montoro. Chefen for Bujalance underafsnittet var Don Joaquin, med hovedkvarter i Bujalance.

*FAI-CNT militssoldat
fra Columna Durruti [4](#)*

Styrken bestod hovedsageligt af militsenheder, hvis organisation, uddannelse og udrustning lod meget tilbage at ønske. Følgende republikanske enheder omtales i Kilde 1-3:

- Batallón Villafranca (chef: Francisco del Castillo, kommissær: Pedro Garfias) [1](#))
- Regimiento Garcés (fra Villanueva de Córdoba; chef: Enrique Vazquez.)
- Regimiento Jaén
- Columna de García Vallejo [2](#))

- Columna Andalucía y Extremadura, der bestod af:
- Columna de la FAI-CNT [3](#)) de Castro del Río
- Columna de la FAI-CNT de Bujalance.

Hertil kommer bl.a. militsenheder fra Málaga, Ciudad Real, Córdoba og Jaén samt nogle kompagnier marinesoldater, 200 kavalerister og 3 artilleribatterier.

Republikansk regulær soldat.

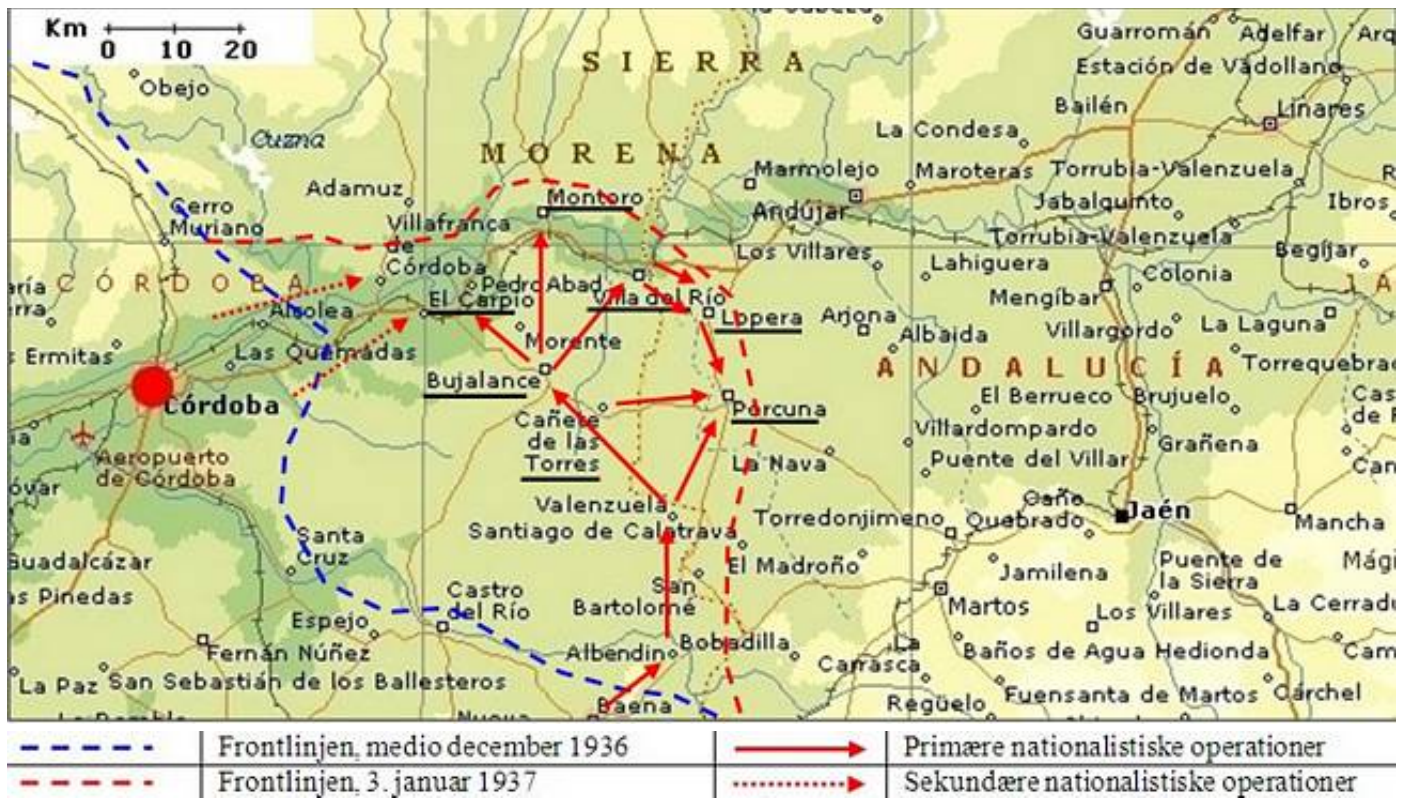
Fra Kilde 4.

Indtil midten af december 1936 havde den republikanske overkommando været travlt optaget af forsvaret af Madrid, men man gik nu i gang med at professionalisere de republikanske enheder. Processen, der bl.a. gik ud på at omdanne de mange militsenheder til egentlige militære enheder, forløb ikke uden problemer, idet specielt de anarkistiske organisationer ikke var meget for at opgive deres selvstændighed [5](#)).

I forbindelse med reorganiseringen dannedes den republikanske Sydarmé, der fik general Martinez Monje [6](#)) som chef og oberstløjtnant Pérez Gazzolo som stabschef.

Sydarméen, hvis tropper var placeret om Malaga, Granada og Córdoba, havde sit hovedkvarter i byen Jaén (naboregionen til Córdoba).

I slutningen af december ankom den XIV. Internationale Brigade, med tilnavnet "La Marsellaise" til området, ligesom den republikanske hærenhed, 3ª Brigada Mixta, en kort tid var indsat i området.

Kort 1: Operation Oliven, december 1936-januar 1937 [17](#)), indtegnet på et nutidigt kort. Fra Lopera (Jeanpedia) (i let redigeret form).

Garnisonen i Valenzuela blev den 17. december 1936 forstærket med en enhed, der betegnes som Columna de Garcia Vallejo. Enheden bestod af en infanteribataljon, en maskingeværenhed fra Alicante samt et 105 mm batteri. Kampgruppens chef var oberst Sánchez Ladesma og fra 18. december 1936, oberst Primitivo Peire.

Ved årsskiftet 1936-37 omfattede de republikanske styrker under kampene om Porcuna følgende enheder: (Kilde 2)

- 375 militssoldater fra Porcuna
- 3. Maskingeværregiment fra Alicante (Regimiento nº 3 de Ametralladoras de Alicante)
- Grenaderbataljon Jaén (Batallón de Dinamiteros de Jaén) [7](#))
- Militsbataljonen "De uovervindelige" fra Jaén (Batallón de Milicianos "Los invencibles" de Jaén)
- Et militsregiment (Regimiento de Milicianos)
- Kampgruppe "Garcés" (Columna "Garcés") [8](#))
- 9. Frivillige Bataljon fra Córdoba (Batallón de Voluntarios de Córdoba nº 9)
- 11. Regiment "Tarifa" (Regimiento Tarifa nº11) [9](#))
- Resterne af militsenheder fra Porcuna, Valenzuela, Santiago, Higuera og Lopera
- En motoriseret enhed fra Jaén (Sección motorizada de Jaén)
- 5. (lette) Artilleriafdeling (Quinto Ligero de Artillería)
- 6. (lette) Artilleriafdeling (Sexto Ligero de Artillería)
- En transportpark (Parque móvil).

Styrken talte ca. 3.000 mand.

Den XIV. Internationale Brigade "La Marsellaise"

Brigaden blev oprettet 2. december 1936 i byen Albacete (i nærheden af Valencia), der var de internationale brigaders depotområde.

Brigadechefen var den polsk-russiske officer Karol Wacław Świerczewski, med tilnavnet general Walter

[10](#)). Stabschefen var den italienske løjtnant Aldo Morandi; franskmanden André Heussler var brigadens kommissær.

Den XIV. Internationale Brigade bestod på dette tidspunkt af følgende bataljoner:

Bataljon	Tilnavn	Oprettet	Soldaterne kom primært fra	Nedlagt
9. Bataljon	Sans Nom eller Neuf Nationalités	15.12.1936	Balkan, Tyskland og Polen	16.1.1937
10. Bataljon	Vaillant-Couturier 11)	2.12.1936	Frankrig, Belgien, Tjekkoslavakiet, Tyskland, Bulgarien og Skandinavien	OKT 1938
12. Bataljon	La Marseillaise 12)	30.11.1936	Frankrig og England	22.4.1938
13. Bataljon	Henry Barbusse 13)	NOV 1936	Frankrig	25.10.1938

*Infanterister fra en af de regulære enheder i de republikanske styrker.
Fra Kilde 4.*

I Kilde 10 anføres det, at brigaden var udrustet med franske stålhelme af typen Adrian, Model 1926 [14](#)).

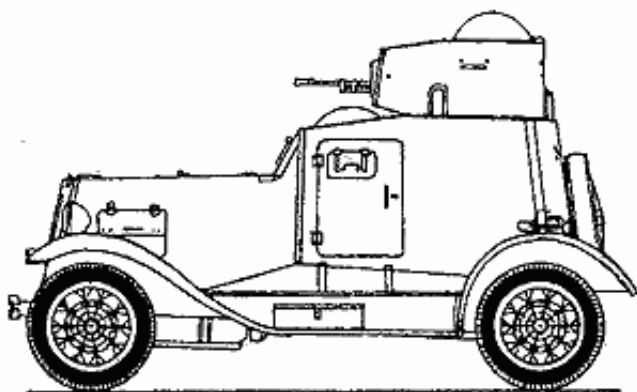
Soldaterne kan have taget sig ud som vist på illustrationen her.

Brigadens våben var af mange forskellige typer og for det meste af ældre model. Det nævnes bl.a., at det engelske kompagni, der indgik i 12. Bataljon, var udrustet med østrigske Steyr geværer, sandsynligvis af typen Steyr-Mannlicher Model 1895 [15](#)).

I brigaden indgik også:

- Et artilleribatteri (*Batería "Agard"*). Batteriet, der var under ledelse af den franske kaptajn Agard, var iflg. Kilde 14 udrustet med 4 stk. 75 mm kanoner og 2 stk. 115 mm haubitser.
- En kavalerieskadron (60 mand), under ledelse af den franske premierløjtnant Dallier.

- Et ingeniørkompagni, under ledelse af den belgiske kaptajn Klekker.
- Et telegrafkompagni (*Compañía de Transmisiones*).
- En sanitetsenhed, under ledelse af den polsk-jødiske læge, dr. Mieczyslaw Domanski ("Dubois-Domanski") og med den tyske læge, dr. Theodor Balk som assistent [16](#).

Panservogn af typen FAI.

Kilde ukendt.

Yderligere indgik 3 russisk-byggede panservogne af typen FAI [17](#) i den XIV. Internationale Brigade under de aktuelle operationer.

To af panservognene blev indsat under kampene om byen Lopera.

Bataljonerne

9. Bataljon deltog i kampene om Villa del Rio (ca. 50 km øst for Córdoba), mens den øvrige del af brigaden blev indsat under kampene om byen Lopera (ca. 10 km sydøst for Villa del Rio). Brigaden var indsat i området fra 23. december 1936 til 7. januar 1937.

De internationale brigader blev senere kendt som ganske effektive enheder, men som det fremgår af oversigten over bataljonerne, var de på dette tidspunkt alle ganske nye, og hverken befalingsmænd eller soldater havde nødvendigvis nogen særlig uddannelse.

De mange nationaliteter vanskeliggjorde kommandoføringen og et stort antal tolke var nødvendige for, at ordrer kunne formidles til enhederne/soldaterne. Dette førte senere til, at enheder i højere grad blev sammensat efter nationalitet.

9. Bataljon "Sans Nom/Neuf Nationalités"

Chefen for 9. Bataljon var en bulgarer ved navn Stomatov, mens en serber ved navn Petrovich var kommissær. Bataljonen bestod af ca. 700 mand, sandsynligvis organiseret i 4 kompagnier. Bataljonen rådede over 36 maskingeværer (sandsynligvis både lette og middeltunge); da bataljonen ankom til operationsområdet den 23. december 1936, var man kun i stand til at indsætte 4 maskingeværer, idet resten ikke fungerede på grund af sabotage.

10. Bataljon "Vaillant-Couturier"

Chefen for 10. Bataljon var en belgisk kaptajn ved navn Rasquin. Bataljonen bestod af 4 kompagnier - et fransk, et fransk-belgisk, et tysk og et sammensat af soldater fra forskellige lande, herunder Sverige og Danmark.

12. Bataljon "La Marseillaise"

Chefen for 12. Bataljon var en fransk oberstløjtnant ved navn Gaston Delesalle. Bataljonen talte omkring 670 mand, sandsynligvis organiseret i 4 kompagnier - et engelsk [18](#)) og sandsynligvis tre franske.

13. Bataljon "Henry Barbusse"

Chefen for 13. Bataljon [19](#)) var en fransk kaptajn af reserven ved navn Joseph Putz [20](#)), en veteran fra Første Verdenskrig. Bataljonen var sandsynligvis organiseret i 4 kompagnier, sandsynligvis alle franske.

Batería "Agard"

75 mm feltkanon Model 1906.

Fra El Archivo Rojo - AGA,33,F,04040,53317,001
(Ministerio de Cultura España).

Min eneste kilde til oplysningerne om pjecerne i Batteri Agard stammer fra Kilde 14, men at identificere pjecerne ud fra disse oplysninger er svært.

75 mm kanonerne kan meget vel være standardpjecen i det spanske feltartilleri før krigen - en Schneider feltkanon Model 1906.

De republikanske styrker rådede ved krigens begyndelse over 144 pjecer af denne type.

En 115 mm haubits indgik så vidt jeg kan efterspore ikke i hverken det republikanske eller nationalistiske feltartilleri, så måske der er tale om en skrivefejl.

105 mm felthaubits Model 1922.

Fra El Archivo Rojo - AGA,33,F,04052,54351,001
(Ministerio de Cultura España).

Måske der skulle stå 105 mm, hvilket i givet fald kunne være den engelskbyggede 105 mm felthaubits Model 1922, som var standardpjece i det spanske feltartilleri før krigen.

Pjecen var i princippet en engelsk 18-pdr Mk IV, udrustet med et andet rør.

De republikanske styrker rådede ved krigen begyndelse over 108 pjecer af denne type.

Det nærmeste jeg kan komme 115 mm pjece, er den engelske 4,5" haubits (114 mm), som blev leveret fra Rusland [21](#)). Ca. 200 pjecer af denne model blev leveret til de republikanske styrker fra oktober 1936 til februar 1939.

1936-organisationen for et spansk feltartilleriregiment var 2 lette afdelinger - den ene udrustet med 75 mm feltkanon Model 1906 og den anden med 105 mm felthaubits Model 1922. Hver afdeling bestod af 3 batterier.

3ª Brigada Mixta

Den 26. december 1936 forstærkes de republikanske enheder i området med 3ª Brigada Mixta [22](#)). Brigaden blev oprettet i 5. november 1936 i Alcázar de San Juan. Soldaterne bestod primært af *carabineros*, som her nærmest kan oversættes som (grænse)gendarmer [23](#)).

Chefen for 3. Brigade var oprindeligt major i gendarmeriet José Maria Galán [24](#)), men han blev såret under brigadens indsættelse i forsvaret af Madrid. Emeterio Jarrillo Orgaz, oprindeligt kaptajn i gendarmeriet, overtog herefter kommandoen.

Soldater fra 3ª Brigada Mixta ved en faneoverrækkelse 13. juni 1937.

Fra El Archivo Rojo - AGA,33,F,04067,55887,001

(Ministerio de Cultura España).

Ved krigens udbrud talte gendarmeriet ca. 15.000 mand, alle bevæbnede og under militær kommando. Mange af gendarmerne var tidligere soldater og veteraner fra kampene i Spansk Marokko.

Lidt over halvdelen (ca. 8.750 mand, fordelt på 54 kompagnier) forblev loyale over for den republikanske regering og udgjorde nogle af de bedste tropper på i den republikanske hær.

Korporal fra en af de regulære enheder i de republikanske styrker.

Fra Kilde 4.

Brigaden talte oprindeligt godt 2.500 mand og bestod af:

- 9. Bataljon

- 10. Bataljon
- 11. Bataljon
- 12. Bataljon

Bataljonerne bestod af et stabskompagni, 4 infanterikomagnier og 1 maskingeværkompagni.

I brigaden indgik et tungt kompagni, udrustet med infanterikanoner, morterer og/eller panserværskanoner, et ingeniørkompagni, et trænkompagni og et stabskompagni.

Brigaden blev beordret tilbage til Madrid den 3. januar 1937, idet truslen hér blev vurderet større end på det sydlige frontafsnit.

Kampene ved Lopera

Antony Beevor skriver i sin bog *Den spanske Borgerkrig* [25](#)) følgende om de aktuelle operationer:

"Mellem de to dele af offensiven ved Corunna-vejen [kampene om Madrid] udkæmpede republikanerne et mislykket slag mod syd, da [Queipo de] Llanos styrker rykkede frem for at erobre det rige olivenområde ved Andújar. Det var en meget uheldig start for den nye XIV. Internationale Brigade under general "Walter", en polsk kommunist, der siden førte 2. Polske Armé under Den røde Hærs operation ved Berlin. Brigaden omfattede den franske Marseillaise-bataljon, der havde et britisk kompagni.

Hovedkampen fandt sted ved landbyen Lopera lige efter jul og blev kendt for, at de britiske kommunistiske digtere John Cornford og Ralph Fox faldt. Slaget begyndte om morgenen den 28. december og sluttede seksogtredive timer senere. Walter havde fået ordre til at generobre Lopera, men han havde ingen telefonforbindelse med sine enheder og hverken luft- eller artilleristøtte.

Nationalisterne påførte dem svære tab med ild fra maskingeværer, morterer og artilleri. XIV. Internationale Brigade havde praktisk taget ikke fået nogen træning. Som militsmænd under lignende omstændigheder vendte mange af soldaterne om efter at være blevet overrasket af maskingeværiden. Omkring 800 lig lå tilbage mellem oliventræerne, og 500 mand deserterede fra frontlinjen."

Efter kampene anklagede André Marty, en barsk herre, der var kommissær ved De internationale Brigaders overkommando, chefen for 12. Bataljon, Gaston Delasalle, for spionage og forræderi. Han var tilsyneladende blevet angivet af brigadens kommissær, André Heussler, og blev nu henrettet [26](#)).

En skandinavisk vinkel

De skandinaviske frivillige, der omtales i forbindelse med 10. Bataljon, bestod af gruppe på 20-30 mand, under ledelse af den svenske sergent Georg Ernstedt [27](#)). Skandinaverne udgjorde en maskingeværdeling og var tilknyttet 10. Bataljons tyske kompagni; delingen var udrustet med 4 maskingeværer.

Soldater fra 4. Maskingeværkompagni i 8. Bataljon "Czaplaew", december 1936, hvori sergent Ernsteds maskingeværdeling indgik. Fra Kilde 12.

Bataljonen indgik i den XIII. Internationale Brigade "Dombrowski", men sergent Ernsteds maskingeværdeling var, jf. Kilde 18, tilknyttet 10. Bataljon i december 1936 [28](#)).

En af gruppeførerne var danskeren Peter Davidsen, som et halvt år tidligere havde gået på korporalskole i Haderslev. En anden dansker i gruppen var Børge Sørensen, der havde aftjent sin værnepligt som ingeniørsoldat.

Bogen *De danske Spaniensfrivillige* (Kilde 18) indeholder billeder af Peter Davidsen og Børge Sørensen, der begge faldt den 13. januar 1937 ved Las Rocas på Madridfronten, hvortil den XIV. Internationale Brigade blev sendt efter kampene ved Lopera.

Peter Davidsen og Børge Sørensen var de første danske spaniensfrivillige, der faldt i krigen.

Kilde 18 og 19 omtaler ikke direkte skandinavernes deltagelse i Slaget ved Lopera, men Leo Kari nævner i Kilde 18, at "... 10. bataljon - navnet har ikke kunnet fastslås - blev efter et par dages uddannelse i december 1936 sendt til sydfronten, hvor brigaden med held gennemførte en offensiv, der først blev bragt til standsning 25 km øst for Cordoba."

Hvorfra opfattelsen af, at brigaden havde heldet med sig, vides ikke, men det harmonerer meget dårligt med øvrige kilders fremstilling af kampene.

Engelske og irske frivillige

Blandt de mange beretninger om spaniensfrivilliges oplevelser har jeg bl.a. støttet mig til følgende:

Artiklerne *A Brief History of the British Battalion of the International Brigades 1936 -1938* og *Who served in the British Battalion* af Richard Thorpe (La Columna - The Spanish Civil War Living History Group) giver yderligere oplysninger om de engelske soldater, der deltog i Den spanske Borgerkrig.

Beretningen *With the Reds in Andalusia* af Joe Monks (*Ireland and the Spanish Civil War*) beskriver en irers oplevelser under krigen, hvor han bl.a. gjorde tjeneste i det 1. (Engelske) Kompagni og deltog i Slaget ved Lopera.

Kilder

1. Offensiva Nacionalista en el frente de Córdoba, diciembre de 1936 af José María Pulido de Torres (Rincón histórico).
2. La Columna del Teniente Coronel Redondo y el Requeté Andaluz (Requetés).
3. La Campaña de Andalucía - Las Pérdidas de Bujalance y Montoro (Don Joaquín Pérez Salas).
4. *Nuovi Soldatini di Carta* af Giovanni Gandini (red.); tegner: Enric Sió, Diki Books, Milano, 1976.
5. International Brigades (Wikipedia)
6. XIV International Brigade (Wikipedia)
7. Les Brigades Internacionals (Associació Catalana de Vexil.lologia)
8. Brigadas XIV La Marsellaise (Associació Catalana de Vexil.lologia)
9. XIV^a Brigada Internacional (Sociedad Benéfica de Historiadores Aficionados y Creadores)
10. La XIV Brigada Internacional en la Batalla de Lopera af Antonio Pantoja Pantoja og Jose Luis Pantoja Vallejo (La Guerra Civil en Jaén).
11. Cronología de las brigadas Internacionales (Sociedad Benéfica de Historiadores Aficionados y Creadores)
12. Svenskarna i Internationella Brigaderna af Stellan Bojerud (Skalman.nu Forum) [29](#)).
13. Brigada Mixta número 3 (Sociedad Benéfica de Historiadores Aficionados y Creadores)
14. A question about International Brigades i Axis History Forum (16. oktober 2004). Indlægget indeholder oplysninger om pjecerne i Batteri Agard.
15. Fuerzas Armadas de la República (Sociedad Benéfica de Historiadores Aficionados y Creadores). Kilden indeholder mange oplysninger om de republikanske styrkers våben.
16. Brigada Mixta número 3 (Sociedad Benéfica de Historiadores Aficionados y Creadores)
17. Referencias de la III Brigada Mixta (Foro La Guerra Civil Española)
18. *De danske Spaniensfrivillige* af Leo Kari, Rosenkilde og Bagger, København 1952, p.55-56 [30](#)).
19. *Fra Bjelkes Allé til Barcelona - Danske frivillige i Spanien 1936-1939* af Carsten Jørgensen, Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck, København 1986, ISBN 87-17-05451-6.
20. *The quick gamers guide to the Spanish Civil War* by Greg Novak, Command Post Quarterly No. 7 & No. 8, Game Designer's Workshop, Bloomington, Illinois 1993 & 1994.

Per Finsted

Noter:

- 1) Fra Guerra Civil Española en la provincia de Córdoba (Wikipedia).
- 2) Se Coronel Carlos García Vallejo, Un militar Leal af Ricardo Pardo Camacho (Aula Militar)
- 3) Enheden tilhørte det spanske anarkistparti Federación Anarquista Ibérica (Wikipedia), som i samarbejde med fagforeningen Confederación Nacional del Trabajo (Wikipedia), dannede et stort antal militsenheder.
- 4) Fra Recortables de la Guerra Civil (Fora Anarquista) Figuren skal her illustrere af en af de anarkistiske militsenheder.
- 5) Se f.eks. min artikel Om militslederen og anarkisten Buenaventura Durruti.
- 6) Se Fernando Martínez Monje Restoy (1874-1963) (Wikipedia).
- 7) Bataljonen betegnes på spansk som *Dinamiteros*, hvilket direkte oversat betyder *håndgranatkastere*, en betegnelse som blev anvendt for enheder, der primært var udrustet med håndgranater og sprænglandninger. Se War in Spain: Los Dinamiteros (Time Magazine, 3 January 1938).

- 8) Den tidligere chef Enrique Vazquez faldt under kampene om El Carpio 22. december 1936. Se Guerra Civil Española en la provincia de Córdoba (Wikipedia), der også beskriver operationerne i området i efteråret 1936.
- 9) Om regimentets historie, se Historial del Regimiento Tarifa nº 33 (La Infantería Española y sus Regimientos). Officielt betegnes regimentet som nedlagt i 1936; dette kan dække over, at det i stedet var en del af den republikanske hær.
- 10) Se Karol Świerczewski (1897-1947) (Wikipedia). Et billede af general Walter er gengivet i Kilde 4. Siden viser også brigadens fane, der omtales som en gave fra byen Madrid i 1937; om den rent faktisk blev udleveret vides ikke.
- 11) Bataljonen betegnes fra oktober 1937 som 11. Bataljon og senere som 14. Bataljon. Et fotografi af general Walter er gengivet i Kilde 19.
- 12) I maj 1937 blev bataljonen betegnet Ralph Fox, opkaldt efter forfatteren af samme navn. Se Ralph Fox (1900-1936) (Wikipedia). Ralph Fox var kommissær i 12. Bataljons 1. Kompagni.
- 13) Henri Barbusse (1873-1935) var en fransk kommunistisk forfatter, se Henri Barbusse (Wikipedia).
- 14) Mange andre typer blev anvendt i de internationale brigader, se f.eks. Cascos del Siglo XX, España (Joseba Revuelta).
- 15) Se Steyr-Mannlicher M1895 (Wikipedia).
- 16) Dr. Dubois blev ramt af en snigskytte i august 1937, da han var øverste sanitetsofficer i 35. Division, der da var under kommando af general Walter. Efter hans død overtog hans assistent, den lettiskfødte engelske læge, dr. Len Crome hans funktion. Se *Obituary - Dr Len Crome (1909-2001)* (The Independent, 11 May 2001). Om Theodor Balk, se Theodor Balk (1900-1974) (Wikipedia). En (mindre?) engelsk sanitetsenhed, hvori sygeplejersken Ann Murray indgik, blev i januar 1937 en del af XIV. Internationale Brigades sanitetsenhed. Se *Ann Murray, an anti-fascist and International Brigade Nurse* (CHOSE - British Health Service Union).
- 17) Russisk betegnelse *Ford-A Izhorskiy*; spansk betegnelse *Autoametralladora Ligera FA-I*. I alt 20 stk. FAI panservogne blev leveret til de republikanske styrker, de første 10 i oktober 1936. (Kilde 10)
- 18) Kompagniet blev benævnt 1. (engelske) Kompagni og talte 145 mand - englændere, irere og hollændere. Kompagnichefen var den engelske kaptajn George Nathan.
- 19) En "veteranfane" er gengivet i *Amicale des Anciens volontaires en Espagne républicaine* (Archives communales d'Ivry-sur-Seine). På bagsiden af fanen anføres de slag, bataljonen deltog i - Lopera, Las Rozas, Morata, Balsain, Jarama, La Lastra, Cuesta de la Reina, Cerro Benito, Caspe og Tortosa.
- 20) Joseph Putz (1895-1945) var chef for XIV. Internationale Brigade fra 15. til 28. februar 1937. Senere blev han chef for 1. Baskiske Division. Under Anden Verdenskrig var Putz chef for *3e bataillon du Régiment de marche du Tchad* og blev dræbt den 28. januar 1945 ved byen Grussenheim i Alsace. Bataljonen inkluderede bl.a. tidligere spanske soldater i den republikanske hær, som efter borgerkrigen var deporteret til Algier. Bataljonen indgik i 2e Division Blindée. Se *2e Division Blindée (France)* (Wikipedia) og *Division Leclerc (Juin 1944 un vent de liberte)*, organisationskemaet fra 1944 viser et billede af oberstløjtnant Putz.
- 21) I *Taschenbuch der Heere* af Kurt Passow, J.F. Lehmanns Verlag, München 1939, anføres det, at pjecen bl.a. indgik i de russiske kavaleridivisionernes artilleriafdelinger.
- 22) Traditionelt bestod en spansk infanteribrigade før Borgerkrigen af 2 infanteriregimenter. En *Brigada*

Mixta (direkte oversat *en sammensat brigade*) var den spanske betegnelse for det, man i dag vil betegne som en infanteribrigade, altså en enhed bestående af infanterienheder samt kampstøtte og forsyningsenheder.

23) Se Carabinier (Wikipedia).

24) José María Galán døde i 1978 på Cuba. Se José María Galán (Wikipedia).

25) *Den spanske Borgerkrig* af Antony Beevor, Borgens Forlag, København 2006, ISBN 87-21-02792-7. Bogens originaltitel er *The Battle for Spain - The Spanish Civil War 1936-1939*.

26) I Kilde 1 anføres det dog, at mistanken var ubegrundet. Se André Marty (Wikipedia) og British volunteers in the Spanish Civil War: the British Battalion in the International Brigades, 1936-1939 af Ralph Baxell (Google Books).

27) Karl Erik Georg Ernstedt (1912-1938), der havde været Furir (svarer til sergent) i Svea Livgarde (1. Infanteriregiment), blev senere kaptajn og chef for kompagniet "Georg-Branting"; han blev såret under kampene ved Ebro 25. juni 1938 og døde nogle dage senere. Fra Kilde 7 samt List of Swedes who died in the Spanish Civil War (Wikibin).

28) Kilde 7 oplyser videre, at 4. Maskingeværkompagni i januar 1937 indgik i bataljonen "Edgar André", der da var 1. Bataljon i den XI. Internationale Brigade "Thäelmann".

29) Artiklen Från Västerbotten till Spanien af Jonas Sjöstedt i Västerbotten, nr. 3, 2008, p.33-51 (Västerbottens Museum), kan anbefales som en beskrivelse af de svenske spaniensfrivillige.

30) Artiklen De danske spaniensfrivillige (Leksikon.org) kan anbefales som en beskrivelse af de danske spaniensfrivillige. Artiklen bygger bl.a. på bøgerne *De danske Spaniensfrivillige* (Kilde 18) og *Fra Bjelkes Allé til Barcelona* (Kilde 19).